

Guia de gestió de cadàvers en cas de COVID- 19 i mesures sanitàries de prestació dels serveis funeraris

La pandèmia de la COVID19 es una emergència sanitària i social mundial que justifica la necessitat extraordinària i urgent d'adoptar mesures per fer front a les conseqüències derivades dels seus efectes. La Generalitat de Catalunya ha adoptat diverses mesures des que l'OMS , va declarar el 11 de març , la situació de pandèmia. En aquest sentit s'han publicat un seguit de Decrets llei de mesures urgents i extraordinàries per pal·liar els efectes de la pandèmia.

L'evolució de la pandèmia, ha suposat un increment molt important de defuncions per COVID19 que exigeix l'adopció de mesures extraordinàries per evitar la propagació i contagi relacionats amb les vetlles i cerimònies funeràries així com mesures per garantir la protecció dels usuaris de serveis funeraris.

Per això es fa necessari disposar d'una guia oficial de gestió de cadàvers de casos de COVID19 que permeti seguir un procediment harmonitzat i unitari.

1. Trasllat des de la sala o espai d'aïllament

El cadàver ha de ser transferit al més aviat possible al dipòsit després de la mort.

Totes les persones que participen en el trasllat del cadàver des de la sala o espai d'aïllament hauran de tenir la formació suficient i hauran d'estar un número suficient per realitzar aquesta operació minimitzant el risc. Hauran de disposar dels equips de protecció individual adequats, similars als establerts pel personal sanitari que atén casos en investigació, probables o confirmats establerts en el "*Procedimiento de actuación frente a casos de infección por el nuevo coronavirus (SARS-CoV-2)*", publicat pel *Ministerio de Sanidad*.

El cadàver s'ha d'introduir en una bossa sanitària estanca biodegradable i de trasllat, que reuneixi les característiques tècniques sanitàries de resistència a la pressió dels gasos en el seu interior, estanqueïtat i impermeabilitat, tal i com està establert a la *Guia de Consenso sobre Sanidad Mortuoria*. Tanmateix, podrà utilitzar-se una bossa impermeable específica per aquest fi o dos sudaris impermeables no estancs.

La introducció a la bossa s'ha de realitzar dins la pròpia habitació d'aïllament. Una vegada tancada la bossa amb el cadàver al seu interior o col·locats els dos sudaris amb una cremallera a cada costat, s'haurà de pulveritzar amb desinfectant d'ús hospitalari o amb una solució d'hipoclorit sòdic que contingui 5000ppm de clor actiu (dilució 1:10 d'un lleixiu amb concentració 40-50gr/litre preparada recentment).

El cadàver serà traslladat immediatament al domicili mortuori.

2. Altres actuacions sobre el cadàver.

Les actuacions extra hospitalàries sobre el cadàver es limitaran al mínim imprescindible. S'han de realitzar pel personal de la funerària, que ha d'estar informat, que es tracta d'un cadàver d'una persona difunta per COVID-19.

Les persones que realitzin aquestes actuacions hauran d'aplicar mesures de protecció similars a les recomanades per al persona sanitari que atén a pacient de COVID-19, establertes en el "*Procedimento de actuación frente a casos de infección por el nuevo coronavirus (SARS-CoV-2)*".

No està permès realitzar actuacions de neteja, tanatopràxia, tanatoestètica o intervencions per motius religiosos sobre el cadàver. Ordre SND / 272/2020, de 21 de març, per la qual s'estableixen mesures excepcionals per expedir la llicència d'enterrament i la destinació final dels cadàvers davant la situació de crisi sanitària ocasionada pel COVID-19

3. Transport al domicili mortuori

Després de la correcta introducció del cadàver i desinfecció de la borsa o els sudaris, la manipulació exterior d'aquests no comporta riscos. El cadàver pot ser traslladat cap al tanatori o altre domicili mortuori, en un fèretre normal sense que calguin precaucions especials.

El personal que intervingui en el transport haurà d'estar degudament informat que es tracta d'un cadàver d'una persona morta per COVID-19, com també del procediment a seguir en el cas de produir-se un incident. Un cop finalitzat el transport es procedirà de la forma habitual amb el vehicle.

La gestió dels residus que es puguin produir en la prestació dels serveis funeraris es durà a terme tal i com s'indica al "Procediment d'actuació davant de casos d'infecció pel nou coronavirus (SARS-CoV-2)", sent l'empresa funerària la responsable de la seva adequada gestió.

4. Vetlles i cerimònies de comiat

Estan prohibides les vetlles en tot tipus d'instal·lacions públiques o privades així com també en els domicilis particulars.

Les cerimònies religioses o civils de comiat es posposen fins a la finalització de l'estat d'alarma. L'acompanyament del cadàvers a la seva destinació final queda reduït a un màxim de tres familiars o propers a banda del membre de la confessió religiosa del finat, encarregat de dur a terme el ritus de comiat.

Caldrà respectar les distàncies de seguretat d'un a dos metres entre els assistents, i si escau adoptar altres mesures de protecció individual per evitar els contagis.

Ordre SND / 272/2020, de 21 de març, per la qual s'estableixen mesures excepcionals per expedir la llicència d'enterrament i la destinació final dels cadàvers davant la situació de crisi sanitària ocasionada pel COVID-19

5. Destinació final

La destinació final del cadàver pot ser l'enterrament o la incineració. En aplicació de l'Ordre SND / 272/2020, de 21 de març, per la qual s'estableixen mesures excepcionals per expedir la llicència d'enterrament i la destinació final dels cadàvers davant la situació de crisi sanitària ocasionada pel COVID-19, la inscripció en el Registre Civil i la posterior expedició de la llicència d'enterrament podran realitzar-se per l'autoritat competent sense que hagin de transcórrer almenys 24 hores des de la defunció. Així mateix, l'enterrament, incineració o donació a la ciència del cadàver, podran realitzar-se sense haver d'esperar que es compleixin 24 hores des de la defunció, sempre que aquest fet no sigui contrari a la voluntat del difunt o de la dels seus hereus.

Aquestes mesures són aplicables a tots els cadàvers independentment de la causa de la mort, i es mantindran fins a la finalització de l'estat d'alarma, incloent les seves possibles pròrrogues.

Les cendres poden ser objecte de manipulació sense que suposin cap risc.

En cas d'impossibilitat d'incinerar per manca de capacitat operativa de les instal·lacions corresponents, es pot procedir a la inhumació provisional, sense perjudici de la posterior exhumació i incineració realitzades de conformitat amb la normativa de sanitat mortuòria.

Igualment, en cas d'impossibilitat d'enterrament per manca d'espai als cementiris, es podrà optar per la incineració, llevat que calgui autorització judicial.

S'ha de respectar, sempre que sigui possible, la pluralitat de conviccions religioses, filosòfiques o culturals que en tot cas s'hauran d'adequar a les condicions establertes per les autoritats sanitàries en matèria de policia sanitària mortuòria i qualsevol altra que resulti aplicable.

6. Serveis Funeraris

Els serveis funeraris tenen la condició de servei essencial d'interès general (art 1 Llei 2/1997, de 3 d'abril, sobre serveis funeraris). El caràcter de servei essencial comporta per a les empreses que el presten un conjunt d'obligacions que la regulació del servei imposa amb relació a l'accés al servei, i el cost i la qualitat amb què es presta.

Els serveis funeraris han estat declarats per la consellera de salut, serveis de prestació forçosa per Resolució SLT/797/2020, d'1 d'abril, per la qual es declaren els serveis funeraris serveis de prestació forçosa amb ocasió de l'emergència sanitària ocasionada pel COVID-19, conforme a la previsió de l'article 2 del Decret Llei 10/2020, de 27 de març, pel qual s'estableixen noves mesures extraordinàries per fer front a l'impacte sanitari, econòmic i social de la COVID-19. Aquesta declaració comporta:

a) La possibilitat d'assignar a cada hospital, centre residencial o altres locals i espais medicalitzats una empresa funerària per a la prestació del servei, quan existeixin raons justificades o la possibilitat de derivació directa a una empresa en concret, de manera que en aquest cas el dret a la lliure elecció de l'empresa funerària s'ha de poder exercir, si escau, un cop efectuat el trasllat urgent del cadàver al domicili mortuori. L'assignació de les empreses funeràries s'ha d'efectuar a proposta motivada de l'ens local territorial corresponent.

b) La determinació d'un preu màxim que s'ha d'oferir a les persones usuàries, en funció de la modalitat de servei, i que abasti la prestació bàsica imposada legalment. El preu de la prestació bàsica l'ha de determinar l'òrgan competent en matèria de salut, a proposta motivada de l'ens local territorial

corresponent i no exclou el dret de les persones usuàries de pactar un servei superior amb el preu corresponent al servei pactat.

Els ens locals disposen fins el 8 d'abril de 2020, inclòs, per trametre, si s'escau, a l'adreça de correu dgs.salut@gencat.cat, la proposta motivada d'assignació abans referida, i la proposta de preu màxim a oferir per a la prestació bàsica, desglossat per cadascun dels conceptes (IVA inclòs), i prenent com a referència els preus vigents amb anterioritat al 14 de març de 2020. Aquesta sol·licitud es farà amb l'imprès normalitzat que figura annex a aquesta Guia.

La gestió del servei funerari s'ha de fer al tanatori (domicili mortuori), encara que el tipus de fèretre s'ha de determinar en el moment de realitzar-se el transport del cadàver des del centre hospitalari, centre residencial o altre lloc de defunció fins al domicili mortuori

La prestació bàsica ha de permetre optar entre enterrament o incineració, sempre que hi hagi disponibilitat. (Decret Llei 10/20, de 27 de març, pel qual s'estableixen noves mesures extraordinàries per fer front a l'impacte sanitari, econòmic i social del Covid-19).

Es considera prestació bàsica :

1. Assessorament sobre el servei
2. Subministrament de bossa funerària biodegradable estanca, bossa funerària biodegradable impermeable o doble sudari impermeable no estanc amb tancament lateral de seguretat
3. Subministrament de fèretre per inhumació o cremació
4. Recollida del difunt al centre hospitalari, centre sociosanitari, residència o domicili particular
5. Enferment; trasllat i dipòsit del difunt a les dependències funeràries.
6. Trasllat del difunt al destí final
7. Tramitació de la documentació per a la inscripció al Registre Civil i obtenció de la llicència de sepultura o incineració

Mentre duri l'estat d'alarma, els preus dels serveis funeraris en tots els municipis en cap cas podran ser superiors als vigents amb anterioritat al 14 de març de 2020.

En cas de serveis ja abonats a preus superiors als vigents amb anterioritat al 14 de març, l'empresa retornarà d'ofici la diferència, deixant constància de les actuacions dutes a terme a tal efecte, en cas d'impossibilitat d'efectuar la devolució. En aquest supòsit, l'usuari disposarà de sis mesos a comptar des de la finalització de l'estat d'alarma per sol·licitar el rescabament.

Les empreses de serveis funeraris facilitaran al usuari, abans de la contractació el servei, un pressupost desglossat de cada un dels conceptes que inclou així com una llista dels preus vigents abans del 14 de març de 2020, àdhuc en cas que resulti necessari dur a terme actuacions específiques amb motiu de les defuncions per COVID-19.

Es retornarà als usuaris els imports abonats per serveis o productes contractats que no s'hagin pogut prestar en virtut de les mesures adoptades pel Real Decret 463/2020 i demés normativa de desenvolupament.

L'incompliment d'aquestes obligacions serà sancionable d'acord amb la normativa corresponent

Ordre SND / 272/2020, de 21 de març, per la qual s'estableixen mesures excepcionals per expedir la llicència d'enterrament i la destinació final dels cadàvers davant la situació de crisi sanitària ocasionada pel COVID-19

El Departament de Salut disposarà d'un Registre públic on constarà per Municipis l'empresa funerària assignada per a la prestació del servei funerari a cada hospital, centre residencial i altres llocs i espais medicalitzat així com el preu aprovat.

Bibliografia

Llei 2/1997 , de 3 d'abril, de serveis funeraris.

Decret 297/1997 , de 25 d'abril, pel qual s'aprova el reglament de policia sanitària mortuòria.

Decret llei 10/2020 , de 27 de març , pel qual s'estableixen noves mesures extraordinàries per fer front a l'impacte sanitari , econòmic i social del COVID19.

Ordre ministerial 272/2020 , de 21 de març. Llicència d'enterrament i l destí final dels cadàvers COVID19.

Ordre ministerial 296/2020 , de 27 de març , de trasllat de cadàvers.

Ordre ministerial 298/2020 , de 29 de març, de vetlles i cerimònies funeràries.

Resolució SLT/797/2020, d'1 d'abril, per la qual es declaren els serveis funeraris serveis de prestació forçosa amb ocasió de l'emergència sanitària ocasionada pel COVID-19

Guia de consens de sanitat mortuòria 2018 ,Ministerio de sanidad.

Procediment per el maneig de cadàvers del Ministeri de sanitat. 26/3/2020.

Directrius OMS : Prevenció de la infecció respiratòria aguda amb tendències epidèmiques i pandèmiques. 2014.

ANNEX

Proposta d'assignació de les empreses funeràries a cada hospital, centre residencial o altres locals i espais medicalitzats, i de determinació del preu màxim que s'ha d'oferir a les persones usuàries corresponent a la prestació bàsica imposada legalment.

El Decret llei 10/2020, de 27 de març, pel qual s'estableixen noves mesures extraordinàries per fer front a l'impacte sanitari, econòmic i social del COVID-19, entre d'altres mesures, afegeix una disposició addicional a la Llei 2/1997, de 3 d'abril, sobre serveis funerals, per regular les condicions de prestació de serveis funerals i les facultats en matèria de policia sanitària mortuòria en situacions d'emergència sanitària greu.

A aquests efectes, es preveu que els serveis funerals poden ser declarats serveis de prestació forçosa per l'òrgan competent en matèria de salut, i que la referida declaració de serveis de prestació forçosa implica l'adopció de qualsevol de les mesures següents:

a) La possibilitat d'assignar a cada hospital, centre residencial o altres locals i espais medicalitzats una empresa funerària per a la prestació del servei, quan existeixin raons justificades o la possibilitat de derivació directa a una empresa en concret, de manera que en aquest cas el dret relatiu a la lliure elecció de l'empresa funerària es podrà exercir, si escau, un cop efectuat el trasllat urgent del cadàver al domicili mortuori.

b) La determinació d'un preu màxim que s'ha d'oferir a les persones usuàries i que abasti la prestació bàsica imposada legalment, sense perjudici del dret de les persones usuàries de pactar un servei superior amb el preu corresponent.

Ambdues mesures (assignació d'empreses funeràries i determinació del preu) es preveu que siguin establertes per l'òrgan competent en matèria de salut, a proposta motivada de l'ens local territorial corresponent.

c) La prestació del servei s'haurà d'adequar a les condicions establertes per les autoritats sanitàries en matèria de policia sanitària mortuòria i qualsevol altra que resulti aplicable.

D'altra banda, l'Ordre SND/298/2020, de 29 de març, per la qual s'estableixen mesures excepcionals en relació amb les vetlles i cerimònies fúnebres per limitar la propagació i el contagi de la COVID-19, preveu la prohibició de les activitats de vetlla i restringeix la celebració de les cerimònies civils o de culte religiós, amb independència de la causa de la mort; prohibeix determinades pràctiques sobre els cadàvers i regula determinades condicions de contractació dels serveis funerals per garantir la protecció dels drets dels usuaris. Entre aquestes condicions s'estableix que, en tot cas, els preus dels serveis funerals no poden ser superiors als preus vigents amb anterioritat al 14 de març de 2020.

Finalment, mitjançant la Resolució SLT/797/2020, d'1 d'abril, s'han declarat els serveis funerals com a serveis de prestació forçosa amb ocasió de l'emergència sanitària ocasionada per la COVID-19.

Atès l'increment de defuncions produïdes a Catalunya a causa de la malaltia Covid-19, del que es troba afectat el municipi de _____, és necessari mentre duri l'emergència sanitària ocasionada per la COVID-19, assegurar l'operativitat dels centres sanitaris i la immediatesa del trasllat dels cadàvers al domicili mortuori, així com la gestió adequada dels serveis funerals per donar el corresponent destí final a les persones difuntes, tot garantint, al mateix temps: a) la continuïtat i la universalitat dels serveis funerals i els drets de les persones usuàries; b) que el servei es presta, en condicions de salut pública per evitar el risc de contagi i c) l'acompanyament al dolor de les famílies afectades dins les limitacions de la situació actual.

Amb aquesta proposta s'aconseguirà maximitzar els recursos i temps per front a l'augment de les defuncions relacionades amb el Covid-19.

Per aquest motiu, d'acord amb el que estableixen les lletres a) i b) de la disposició addicional de la Llei 2/1997, de 3 d'abril, introduïda pel Decret llei 10/2020, de 27 de març, se sol·licita a la persona titular del Departament de Salut:

Primer.- L'aprovació de la següent proposta d'assignació d'empreses funeràries a centres hospitalaris, residencials i altres locals i espais medicalitzats.

Empresa funerària	Hospital, centre residencial o altres locals i espais medicalitzats.

Segon.- L'aprovació de la següent proposta de preu màxim que s'ha d'oferir a les persones usuàries i que comprèn la prestació bàsica imposada legalment.

El preu màxim és de _____ IVA inclòs, que ha d'incloure les següents serveis funerals que es desglossen per preus màxims.¹

- a) Informació i assessorament (sense cost).
- b) Subministrament de bossa funerària biodegradable estanca (__€).²
- c) Subministrament de bossa funerària biodegradable impermeable (__€).
- d) Subministrament de doble sudari impermeable no estanc amb tancament lateral de seguretat (__€).
- e) Subministrament de fèretre per inhumació o cremació (__€).
- f) Recollida del difunt al lloc de defunció, enfermetament, trasllat i dipòsit al tanatori o dependències funeràries (__€).
- g) Tramitació de la documentació per a la inscripció al Registre Civil i obtenció de la llicència de sepultura o incineració (__€).
- h) Trasllat del difunt al destí final, per a inhumació o incineració (àmbit local)³ (__€).

Per la determinació d'aquest preu s'ha pres com a referència els preus vigents amb anterioritat al 14 de març de 2020.

Signatura de l'òrgan competent

¹ El sumatori dels preus màxims que s'estableixi per cadascun dels serveis funerals ha de ser igual al preu màxim que es determini.

² Les prestacions incloses a les lletres b), c) i d) són alternatives i no acumulatives.

³ Es contempla aquesta prestació dins del mateix municipi.